

geschiedenis van een kort verhaal

Pjotr Smaad

Roman

Uitgeverij Kwaliteit

Voor René Huigen - 't enige echte Lexicon van Literaire Termen

C - Pjotr Smaad

Nadruk en doorverkoop verboden

Auteur; Smaad

Design; Osbourne Cox

Redactie; Uitgeverij Kwaliteit

NUR 301

Wer sich über die Wirklichkeit nicht hinauswagt,

Der wird nie die Wahrheit erobern.

Friedrich Schiller

DEEL 1

BOEKHANDEL STAD

1.

Hoewel hij geen slechter moment had kunnen kiezen in de geschiedenis van zijn woonplaats, besloot het Korte Verhaal op een voorjaarsochtend - na wederom met diepe overpeinzingen te zijn opgestaan - dat het zo niet langer kon. Dat er iets moest gebeuren. Dat hij iets aan zijn situatie moest doen.

Al geruime tijd werd hij door 1 kwestie geplaagd; diep in zijn hart wilde hij graag een Roman zijn, een Scenario soms, een Script voor een dertiendelige televisieserie vaak. In ieder geval een ander genre. Een hoedanigheid met meer perspectief dan hijzelf.

Dat soort dagen draaiden er meestal op uit, dat hij meteen zijn bed weer in kroop, omdat hij meende toch te kort te zijn om ooit een boek van betekenis te kunnen worden. Dat had zijn moeder - een Detective - ook altijd tegen hem gezegd. Zo ging een etmaal vaak snel voorbij, waardoor het Korte Verhaal ook niet zoveel meemaakte en dus beperkt van omvang bleef. Ziedaar de vicieuze cirkel waarin hij zich al jaren bevond, die op voornoemde voorjaarsochtend werd doorbroken.

De directe aanleiding was een ontmoeting met de Roddelrubriek de dag daarvoor.

Dat creatuur werd door iedereen liever gemeden in Boekhandelstad, vanwege de pijnlijke verhalen die hij erop nahield. Die wist -ondanks zijn overgewicht - altijd snel en vals uit de hoek te komen. En gisteren was de Rubriek helemaal op dreef. Hij zat op een terras met zijn dikke lay-out en gladde cover, weggedoken onder een luifel om in de schaduw te blijven.

‘Hee, Kort Verhaal. Kom hier. Snel!’

Dat was het vervelende van dat naderende zomerweer. Door die terrassen kon je iemand niet mijden op straat. Hij moest wel naar hem toe.

‘Zojust, bij een aanslag, is er een Krimi verschrikkelijk uit zijn dak gegaan,’ hijgde het Roddelblad. ‘Een seriekrimi zelfs, met heel veel verschillende delen met een enorme hoeveelheid narigheden. Een afrekening in het criminele circuit. Het gegil was tot in de verre omtrek

te horen, zeggen ze.'

De gewelddadigheid was de laatste jaren enorm toegenomen in de boekengemeenschap. Als Krimi had je al gauw succes. Hoe groter de hoeveelheid brute Incidenten en moorddadige Ideeën, des te talrijker de oplage. Daar had het Korte Verhaal nooit wat van begrepen, waarom dat was.

Voor uitsluitel rond deze kwestie had hij een stelletje oude Griekse Vertalingen aan de rand van zijn woonplaats kunnen raadplegen, die overal een verklaring voor hadden, maar daar had hij gisteren geen zin in gehad. Die Klassieke Werken waren nog langradiger van stof dan de Roddelrubriek en dan was hij helemaal niet meer aan zijn eigen inhoud toegekomen, wat toch niet de bedoeling kon zijn.

Zonder te groeten verliet hij daarom het terras en vergat daarbij voor het gemak maar even, dat boeken in hun diepste wezen gedachten waren en wanneer die gedachten door een bepaald onderwerp geobsedeerd raakten, je er persoonlijk mee te maken kreeg. Zo ging dat bij boeken. Dus ook bij het Korte Verhaal.

Na dat optimistische besluit van deze ochtend ging hij eerst eens gezellig koffie drinken met zijn dierbare vriend; het Lexicon van Literaire Termen. Zijn wat goeiige kompaan, die door zijn goedhartigheid tevens op sommigen de indruk maakte eeuwig met een depressie in gevecht te zijn. Desalniettemin hadden ze bijna iedere dag van die breedsprakige koffiesessies. Om wakker te worden. In het schrijverscafé: een zestal ronde tafeltjes met Thonetstoelen en een paarsig gekleurde marmeren bar achter een riant raam aan het Boekwinkelplein. Dit keer hadden ze een heel vruchtbaar gesprek over spanningsbogen.

Aan het begin van de middag echter, op weg naar de bibliotheek om wat gedegen literatuur tot zich te nemen, raakte hij behoorlijk verstrikt in zijn eigen verhaallijn. Overvallen door tussendoor-trek bezocht hij een nabijgelegen snackbar. Had hij dat maar nagelaten. Spoedig be kroop hem het vermoeden dat hij gevolgd werd. Aan weerszijden van een

grachtenkant liepen een paar figuren al enige tijd met hem op. Of was dat zijn verbeelding? Achterdocht was hem niet vreemd tenslotte. Om te zien of zijn indruk klopte, schoot hij een zijstraatje in. Waar bevond hij zich? In deze doodlopende steeg was hij in ieder geval nog nooit geweest.

Tegen een schutting stond het vrachtvervoer van een toneelvereniging geparkeerd; een antieke verhuiswagen met een brede laadbak van bruinhouten spanten, die doorliep tot boven de rode cabine. Op de houten zijkanten spelden witte letters woorden waarvan iedere mogelijke begripsoverdracht hem ver boven de pet ging.

Nou moest je een boek niet meteen naar zijn kافت beoordelen, dat was bekend, maar toen er weldra vier KrimiTs verschenen bij de ingang van de steeg, besloot hij zich achter het decortransport schuil te houden.

Tussen de schutting en de cabine. Via een treeplank klom hij omhoog en hield zich staande aan een zijspiegel. Op dat moment een laffe plof.

Alsof er iemand viel. Alsof de grote Lezer in het wolkendek een boek had laten vallen, wat met een klap daar aan het donkere eind van de steeg zijn bestemming had gevonden.

Ondertussen keken de Krimi's onderzoekend naar het naambordje.

'Dit is toch de Leestekensteeg?' vroeg een zwartgekafte Potboiler.

'Als je kan lezen wel.' Een enorme Misdaadroman, die met zilveren letters 'murder' op zijn leren omslag had staan, had zijn collega meteen lik op stuk gegeven.

'Zeg, ik weet niet hoe het met jullie zit, maar ik heb nog meer te doen vandaag,' sprak de Potboiler weer na een tijdje.

'O wat dan,' pestte een kleine Pocket.

'Jij moet helemaal dicht bij de waarheid blijven, anders ben je zo zoek Zakboek.'

Een gespikkeld Kasboek - in eerste oogopslag een merkwaardige verschijning binnen dit gezelschap, maar kennelijk de raadgever, de consiglieri en het intellect van deze krimifamilie - deed een poging de gemoederen tot bedaren te brengen;

'Rustig nou maar, daar komt ie al aan.'

Vanuit de doodlopende kant naderde een lichtgroen Boekje met een onduidelijke benaming. Niet te groot, niet te klein. Kennelijk had hij het nodige te verduren gehad: er zat een scheur in zijn kaft en hier en daar had de plastic folielaag - die hem ooit glans gaf - het karton van zijn omslag in de steek gelaten en hing in krullen naar beneden. Hij passeerde het vrachtvervoer aan de andere kant en ging met zijn beschadigde boekenrug naar het Korte Verhaal staan, waardoor deze - spiedend tussen de cabine en de laadbak - de titel niet kon lezen. Even meende hij een getal waar te nemen.

‘En? Dat was de laatste?’ vroeg het Groene Boekje.

‘Nee. Nog lang niet. Het is nog een hele klus,’ bekende de Potboiler onderdanig, ‘Niemand wil z’n Incidenten afstaan. En die Seriekrimi van gisteren al helemaal niet. Die ging compleet uit z’n bol.’

‘Maar kunnen we nu afrekenen, voor de Belastinggids er lucht van krijgt,’ interrumpeerde het Kasboek.

‘Niet hier. Een steeg is meteen weer zo enorm een steeg. Hier kun je toch geen zaken doen.’

‘Wat had je dan gewild? Een landweg?’ provoceerde de Murderroman met de leren omslag, ‘dat is vragen om Incidenten, terwijl ik dacht, dat we die nou juist...’

Een gespannen zwijgen volgde. Als de overbruggende stilte tussen 2 rinkel van een telefoon. Zo’n stilte die intenser en dreigender wordt naarmate het opnemen uitblijft. Ook hier. Niet zonder gevolg. Het Groene Boek liep rood aan. De grond trilde. Een innerlijke uitbarsting van agressie, een magma eruptie, maakte dat hij een veelvoud in omvang toenam en - van een handig Zakboekje - opzwol tot een zwaarlijviggebonden Uitgave. Alsof hij een muil sperde, sloeg hij zijn omslag open, waarop een fluorescerende vonkenregen van woorden en letters tussen zijn bladzijden vandaan spatte, die de Krimi’s dreigde te verschroeien.

‘Nee, kalm aan. We weten het. Heus. We doen het allemaal zo onopvallend mogelijk’, sprak het Kasboek snel.

‘Luister dan. Als alle Incidenten en Ideeën de stad uit zijn breng ik het

hele bedrag in 1 keer langs. En waag het niet een Incident voor eigen gebruik achter te houden, want dan krijg je een aantal Naslagwerken op je dak. Duidelijk tot zover? Ajuus.’

Na zijn laatste woorden verdween het Groene Boek weer aan de duistere kant, terwijl het Verhaal nog steeds geweldig zijn best deed om de naam op de omslag te ontcijferen. Helaas was de groene kaft al te ver uit het zicht voor een Verhaaltje met slecht zicht.

‘Nou dan zijn we snel uitgeteld,’ zei de Pocket.

‘Gelijk heb je,’ beaamde het Kasboek op het moment dat het Korte Verhaal zich weer recht probeerde te draaien en een onfortuinlijk kraakgeluid produceerde.

‘Wat was dat,’ sprak de Potboiler geschrokken, ‘heb je weer onomatopoeën zitten eten pickpocket.’

‘Nee dat kwam daar vandaan,’ wist de zilveren Murderkrimi.

De Pocket en zijn Murdercollega kwamen naderbij. Via de voorkant van de cabine probeerde het Korte Verhaal nu zelf het donkere deel te bereiken, maar de 2 Krimi’s hielden hem tegen.

‘Verrek,’ siste de Pocket, ‘die heeft alles gehoord. En zo’n klein friemel verhaal heeft graag wat te vertellen.’ Het Zakboekje haalde een vlijmscherpe zinsnede uit zijn inhoud. Gelukkig nam het Kasboek weer het woord.

‘Rustig. Laten we nou eerst eens kijken of er wat aan te verdienen valt, voor we ons weer voor niks gaan uitsloven.’

‘Hoezo? Als Pocket geef ik hem graag een enorme oplage voor z’n eerste drukgang.’

‘Kijk nou eerst hoe het zit met zijn liquide middelen.’

‘Nou, wel goed lijkt mij. Moet je zien wat een woordenbrij hem dun door z’n boek loopt’, grinnikte de Murderroman.

Inderdaad, de ongerijmdheid die al uit de laatste zinnen van het Korte Verhaal naar voren was gekomen, liep nu als een stroom losse syllaben uit zijn inhoudsopgave: ‘Hallo. Hee. Niet. Waardoor? Ja hoor. Aan mekaar.

Verrek vlerk. Tatort. Nadorst. Slagroom...en na lang wachten dachten de

aanwezig... alarm... alarmstaat. Straatarm, door de dunne darm warm aanbevolen...'

'Zeg hou eens op,' gilde de Potboiler, 'hier is zelfs voor ons geen touw meer aan vast te knopen. Zo verliezen we alle betekenis en houvast en dan loopt het verkeerd af, dat zul je zien.'

De terughoudendheid van het Korte Verhaal was nu werkelijk onovertroffen.

'Hoe zit het? Zal ik hem dan nou maar een metafoor voor z'n voorwoord geven?' siste de kleine Pocket.

Een paar uur later zat het slachtoffer trillend bij een Wetboek aan een tafeltje op het politiebureau. Het Wetboek verdween bijna geheel achter een enorme typemachine. Om de gemaltraiteerde wat te kalmeren bracht een Proces Verbaal een beker met koffie.

'Stil maar. Eerst je naam.'

'Kort Verhaal.'

'Pardon?'

'Kort Verhaal.'

'Nog 1 keer graag.'

'Nogmaals? Het wil niet erg vlotten hè?'

'Nee, nee. Valsheid in geschriften. Een andere titel opgeven zeker. Daarnet zei je heel wat anders.'

'Ja, Kort Verhaal.'

'Precies. Mij neem je niet in het ootje, want dat is mijn favoriete letter toevallig. Goed. Heb ik nog dienst? Jammer. Vooruit dan maar. Wat is er gebeurd?'

'Ik was op weg naar de bibliotheek, omdat ik zo graag een roman wil worden en toen...'

'Wacht even. Dit moet ik optypen. Kostelijk. Dan heb ik weer wat te vertellen bij de koffie. Beter dan al die wetsartikelen en leefregels, die wij elke dag moeten rondbazuinen. Ja...ja...en toen?'

'Toen is mijn Omslag mij ontstolen. Omdat ze geen Ideeën of Incidenten bij me vonden - ik neem nooit veel cash mee als ik de stad in ga -

hebben ze die maar meegenomen. In een goot, een paar straten verderop, vond ik hem terug. Leeg natuurlijk.'

'Stop. Iemand heeft mijn typ-ex gejat. Moment. Hee, welk Wetboek heeft er hier met zijn smerige manieren aan mijn typ-ex gezeten!'

Veel later dan hij wilde, lag het Korte Verhaal die avond op zijn plank. Hoe moest hij nou ooit een roman worden als hij niet eens meer in de buurt van de bibliotheek durfde te komen. Hij had er weer een angst bij. Dat schoot op.

2.

De dag daarop was het licht bewolkt. Hij had totaal geen zin om op te staan en ook het Lexicon was van slag tijdens hun afspraak in het schrijverscafé. Die had het aldoor over pejoratief pejoratief.

Doorgaans was zijn literaire vriend zo'n beetje de enige stadsgenoot zonder pretenties en wist altijd precies waar het op stond, vandaag zuchtte hij echter;

‘Wat dat woord pejoratief exact inhoudt, weet ik niet, veel goeds kan het niet betekenen.’

Alsof ze de waarschuwing van het Lexicon inhoud wilden geven, openden een paar sjofele Drukproeven - moe van het ruige straatleven - kort daarna de tochtige deur van het literaire café.

Dat maakte deze bewolkte dag nog ellendiger, zo'n stel bedelende Drukproeven bij de koffie. Daar werd je wee van vanbinnen. Die waren er een stuk beroerder aan toe dan het Korte Verhaal, die hadden echt geen enkel perspectief. Soms werd daar zelfs voor gecollecteerd. Als je een paar correcties over had, een ingeving hier en daar, of een opzetje, dan gaf je die aan de Drukproeven. Alleen hun aantal was de laatste jaren wel erg toegenomen in Boekhandelstad. Er zwierf er vaak 1 rond het huis van het Korte Verhaal, die een keer zorgwekkend naar de schamele toestand van de ander had gekeken, waarop het povere Script brutaal terugschreeuwde;

‘Zeg, waar bemoei je je mee!’

En nu kwam juist die dwarse Drukproef het etablissement binnen met een nog zieliger Typoscript, dat aldoor in zichzelf sprak.

De brutale Drukproef herkende het Korte Verhaal en ging omstandig naast hem zitten.

‘Ken jij die?’ informeerde het anders zo toegankelijke Lexicon.

‘Nee. Nee hoor.’

‘Zo buur, is het lekker? Ik zou ook wel koffie lusten, alleen kom ik net wat kleingeld tekort.’

‘Ja dan moet je aan het werk. Als wij stil waren blijven liggen, was er

van ons ook nooit wat terecht gekomen,' berispte het Lexicon.

'Maar man. Klets toch niet. Niemand wil ons als boek accepteren, snap dat dan.'

Dit was echt een schande. Iedere geletterde aanwezige in het kleine dranklokaal staarde beschaamd naar de donkerrode en grijze tegeltjes van de vloer, die daar - in mozaïsche letters - al jaren hun best deden een merk jenever aan de man te prijzen. Want als er iets was in Boekhandelstad waar je niet over sprak, dan was het wel dat je als script niet geaccepteerd werd. Daar hield je je mond over.

Alleen leek bijna niemand meer geaccepteerd te worden de laatste tijd, waardoor er zich een soort hermetische boekenbovenlaag van Bestsellers en Toptienboeken had gevormd. Zelfs het Korte Verhaal was dat niet ontgaan, die - vanwege zijn eigen lage komaf - altijd een grote sympathie voor alles wat onderop lag. Voor alles wat op de onderste plank terecht was gekomen. Daar huisden zijn ouders ook ooit tenslotte. De onopgeloste Moordzaak die zijn moeder had beschreven was slechts duizend maal over de toonbank gegaan en zijn vader - de Bijsluiter van een Gereedschapskist - had helemaal nooit iets bestendigs volbracht. Kortom; dat mededogen kwam van binnen uit, ook op momenten dat hij dat helemaal niet wilde, zoals deze bewuste ochtend bijvoorbeeld.

'Was er maar een Kalligrafisch Handboek, dat ons een acceptabel uiterlijk gaf', mompelde het zielige Typoscript op zijn beurt, om de situatie nog gènanter te maken. Zo gènant dat zelfs de zuinige Horecagids, de eigenaar van het literaire café die graag de vrede in zijn toch al stille zaak wilde bewaren, zich ermee bemoeide;

'Als je klaar bent, kun je misschien beter weer gaan, want consumpties zijn hier verplicht.'

Het onverstaanbare Script pruttelde iets in het niets.

'Wat zegt ie?'

'Niks. Hij zei verdomme helemaal niks.' De onbeschofte Drukproef verspreidde naast ruwe bewoordingen nog een behoorlijke stank ook, omdat hij van een hele slechte papiersoort was gemaakt.

'Moet jij niet terug naar de drukker met die gezondheid van je', snierde

het Lexicon.

‘De drukker had het te druk vanochtend, duf woordenboek.’

Een stilte. Er kraakte iets in de band van het Literaire Lexicon. Dit was heel beledigend voor hem. Sinds zijn uitkomen in 1604 had nog niemand hem voor zoiets laags uitgemaakt. In zijn volle lengte kwam hij overeind.

‘Ja dan stap ik maar eens op,’ zei het Verhaal, die het graag kort wilde houden en absoluut niet van vechtpartijen hield. Als bladvulling. En de Krimi’s zaten hem ook nog vers in het geheugen.

‘Moet ik er een Wetboek bij halen,’ dreigde de eigenaar, ‘misschien worden jullie dan wel de stad uit gezet.’

‘Nee nee. Al goed.’ Het onverstaanbare Script haastte zich naar de deur; ‘We gaan al, we gaan al.’

‘Steengoed’, bikkelde het Lexicon hem na. ‘Ja sorry hoor, maar iemand die maatschappelijk niet mee wil draaien, daar ken ik niet tegen.’

Dit was voor de onbehouwen zwerver de limit. Met een stoel in de aanslag sprong hij op een tafelblad. Nog voor er een geweldige dreun uitgedeeld kon worden, greep het ineens-niet-meer-introverte Typoscript hem vast en sleurde hem langs het met leer bezette tochtgordijn voor de ingang de straat weer op.

Het Korte Verhaal kon wel grienen bij het zien van zoveel literair leed. Hij had er zo een Bouquetreeks over kunnen schrijven. Jammergenoeg paste dat niet bij hem, zo rechtstreeks sentiment aan de kaak stellen.

Nog regelmatig waren de Drukproeven aan hem verschenen die nacht. Na 1 van die dromen, waarin hij weer uit de handel werd genomen en opnieuw tot Typoscript werd gedegradeerd, durfde hij geen oog meer dicht te doen en was maar opgestaan. Door zijn zolderraam turend, vroeg hij zich af of er nog iemand wakker was. Iemand die in het nachtelijk uur hoopte de juiste woorden te vinden, om voorgoed tot de bovenlaag van de Bestsellers te worden toegelaten. Van een Verzameld Werk werd bijvoorbeeld gefluisterd, dat hij altijd stiekem ‘s nachts doorwerkte. Verdikkie, voor het eerst zag hij licht bij hem branden. Wat

een uitslover, dacht hij, dan heb je toch geen leven meer, er moet ook een beetje plezier bij zijn. Het Verhaal wilde dolgraag meer betekenen, groter worden. ‘Maar als ik er geen lol meer in zou hebben, zou ik er meteen mee stoppen of er een punt aan draaien’, zei hij net iets te stoer voor zijn doen, wat hem wel vaker gebeurde ‘s nachts, als niemand hem hoorde.

Voor hij in slaap sukkelde, hoorde hij zichzelf nog zeggen; ‘Er broeit iets in Boekhandelstad. Er groeit iets en ik ben het niet.’

3.

Hij werkte het liefst buitenshuis aan zijn lengte. Binnen lukte het nooit. Vanwege de stilte. Stilte leidde hem af. Dan zat hij na drie zinnen al vast. Nee, schrijven als een landschapschilder, dat wilde hij het liefst. Maar dat was weer behoorlijk ambitieus en een Kort Verhaal dat bol stond van de ambitie, was zo iets afzichtelijks. Zoiets moest ten alle tijden worden voorkomen. Dat was gewoonweg ‘affreus’, zoals hij een slanke Franse Dictionaire op een seminar een paar weken na de confrontatie met de Drukproeven had horen expliceren.

Op datzelfde seminar ontmoette hij tevens een oude Parabel, die, geheel tegen zijn zin, de ernst van het Drukproefprobleem nog eens voor hem had aangescherpt.

In het kader van het buitenshuiswerken bezocht hij namelijk regelmatig zo’n seminar. Seminar was heel deftig Boekhandelstads voor mekaar voor de kop slaan. Een flinke hoeveelheid Works-In-Progress verzamelden zich dan in een groot gebouw, om van een ander te horen, hoe je wat beter aan je lengte kon werken. Daar waren ook stevast tentjes en standjes met allerlei lekkernijen, die altijd met veel meer winst werden verkocht dan buiten het gebouw. Dat stond duur en gaf meer gewicht aan het seminar.

Veel Geschriften kwamen daar ook uitsluitend, om aan anderen te laten zien, dat ze die hapjes konden betalen. Daarom eindigde zo’n dag altijd met ruzie. Enorme ruzies. Ingeleid en begeleid door de grootste kwaadspreker van de stad, beroemdheid en gevierde verzamelaar; de Bloemlezing. Die zat dan goedbetaald achter een spreekgestoelte of kathedor om iedereen tegenover elkaar uit te spelen en de discussie nog eens onnodig aan te wakkeren, want meestal raakten de Publicaties in de wandelgang al in de polemiek. Niemand wilde immers aan een ander verklappen hoe je het beste langer kon worden. Iedereen wou zelf de langste zijn. De meest verkochte. De dichtst verspreidde. Dat was na eeuwen scholastiek, religie en ethiek toch wel de sociale praktijk in de Stadstaat der Boeken.